

A főváros kislakásos építkezésének problémája a háború befejezése után, különös tekintettel a munkáslakásokra

Írta: ifj. Gyenes Lajos, okl. építész

A háború befejeztével két nagy feladattal állunk majd szemben. Az egyik a megváltozott munkaviszonyok kérdése, a másik a lakáskérdés, vagy másképpen fogalmazva, a munkanélküliség és lakásínség. Mindkettőnek azonnali gyógyszere a lakásépítés. A lakásstermelés, mint munkaalkalom, a legalkalmasabb a munkanélküliség levezetésére, mert hiszen az iparágaknak majdnem minden részét foglalkoztatja és a háborús viszonyok miatt, amelyek immár négy éve tartanak, a lakásstermelés csökkent, azt pótolni kell és az újabb jelentkező igényeket ki kell elégíteni, amennyire csak lehetséges. El sem tudjuk képzelni, milyen lesz a helyzet ezen a téren a háború befejezése után, ha tekintetbe vesszük a már most meglevő nyomasztó lakáshiányt.

Tehát a lakásstermelés lesz a háború után a legelső kormányzati feladat, az életnek a normális útra való átvezetése.

A felmerülő problémák oly nagyok, nehezek, az egyenletnek annynyi ismeretlen tényezője van és előreláthatólag a nehézségek az azonnali segítség tekintetében olyan feladat elé állítja az illetékeseket,

hogy annak megszervezésére vagy előmunkálataira már előre kell készülni, a problémák megoldható részét most megszervezni, vagy legalábbis átgondolni, mind a végrehajtás, mind pedig a szociális szempontok szerint. A főváros legnagyobb nélkülözési lakás szempontjából a munkások, kellő számú lakás nem áll rendelkezésükre és különösen lakásaik minősége az, amely feltétlen orvoslásra szorul.

Nem akarok kitérni a mult világháború visszamaradt baraktelepeiből alakított lakótelepek leírására, sem pedig a zsúfolt munkáslakások albérlőinek és ágyrajároi-nak lakásviszonyaira, vagy az egészségtelen és dohos pincelakások leírására. Azt hiszem, hogy minden gondolkodó ember egyetért velem abban, hogy ezen segíteni és változtatni kell és a dolgozó embert olyan körülmények közé kell juttatni, hogy egészséges és emberhez méltó lakáshoz juttathassuk őket. Ezek előrebocsátása után tegyük meg az első lépést, és pedig azt, *milyen legyen ez a higiénikus, jó és olcsó lakás?* Milyen rendszerben épüljenek, hogy minél többet tudjunk előállítani belőlük a mi adott helyzetünkben.

1. Milyen lakásokat építsünk?

A lakások zöme lehetőleg négytagú család befogadására legyen alkalmas. Legyen egy tágas helyisége a nappali tartózkodás céljaira és egy vagy két hálóhelyisége. Föltétlenül megkívánatik a fürdőlehetőség, és pedig a lakáson belül, mert a dolgozó embernek a napi súlyos és fáradtságos munka után, amelyet bármilyen üzemen végez, ez testi szükséglete. Esetleg legyen egy kis erkélye, ahol a megfelelő időszakban pihenhet.

Ezért én kétféle típust ajánlok az itt röviden leírt szükséglet ki-elégítésére.

a) Kétszobás típust, ahol az egyik szoba 20 négyzetméter, a másik szoba, a hálószoba 12 négyzetméter, konyha, előtér, WC, kamra és fürdőszobát tartalmazzon.

b) Egy lakókonyha, ahol a főzőrész fülkében legyen elhelyezve és főzés után ez a fülke kis függőnyvel eltakarható legyen, két hálófülke 10-12 négyzetméter nagyságban, amelyek közül az egyik külön-

bejárattal legyen az előtérből, előtér, WC, kamra és fürdőszoba.

Ezek a feltételek teszik a következő változat alapelveit is, azzal a különbséggel, hogy a fürdőszobát helyettesíti a konyhából vagy lakókonyhából nyíló és függőnyvel eltakarható fürdőfülke. Ez a fürdőfülke, amelyben a tűzhellyel kapcsolatos fürdőkád áll, úgy helyezendő el, hogy föltte egy felhajtható asztaltalp készüljön, amely egyúttal a konyha asztala; a tűzhely termékülje a melegvizet a fürdés céljaira. Hogy állandó legyen-e a melegvíztermelés fürdés céljaira, vagy kikapcsolható legyen-e, ez részletkérdés. Nagyon célszerűnek látszik ez a fürdőfülkes megoldás abból a szempontból is, hogy a család a kimosást is el tudja végezni a konyhában. *Nem utópia már az az elképzelés sem, hogy egy ilyen lakótelep központi fűtéssel legyen ellátva.* A fürdőszobás lakások két típusának egyenlő számban való építése esetén az átlagos lakásonkénti köbméterszükséglet, falak-

kal és lépcsőházzal és pincével számítva, 270 köbméter, egy lakásra átszámított szükséges telekterület, mint minimum (a később leírt elhelyezés szerint) 12,50 négyszögöl; a fürdőfülkes lakások kétszobás, lakókonyhás és két hálófülkes lakást feltételezve, 230 köbméterből

állítható elő falakkal, lépcsőházzal és pincével számítva; egy lakásra eső területszükséglet, mint minimum, 11,60 négyszögöl; vagyis az előbbi típus 48 lakásához kerekben 600 négyszögöl terület szükséges, az utóbbi típusnál pedig 560 négyszögöl szükséges.

2. Milyen rendszerben és nagyságban épüljenek a kislakásos lakóházak?

A legfontosabb feladat az, hogy *minél több lakást termeljünk, a telek és anyag lehető legjobb kihasználásával*, minél jobb tájolással, vagyis hogy a lakások keleti és nyugati fekvésűek legyenek. Ezeknek az elveknek szem előtt tartásával megállapítható, hogy a lakóházak zöme sávós rendszerben épüljön és háromemeletes lakóházak legyenek. Egy egységet alkotó lépcsőházi bejárattal bíró, egy emeletsonon négy lakás, földszint és három emeletet tartalmazó, 16 lakásból álló lakóház, amely hármassával egymáshoz építve, közös belső tűzfalakkal, 48 lakásos lakóházatípust alkot. Egy ilyen, három egységből képezett lakóházból képezendő tehát ki a lakótelep lakóházainak zöme és számításaim alapját is ez tette.

Az ilyen 48 lakásos ház nem túl nagy terjedelmű és alkalmas telken szépen elrendezhető. Természetesen, nem jelenti ez az állásfoglalás azt, hogy ha a városrendezési szempont a nagy, körülépített, belső kertudvaros megoldást kívánja, akkor ezt a rendszert nem követhetjük, azonban ennél a beépítési rendszernél a lakások tájolása nem olyan ideális, mint a sávós beépítésnél, vagyis a lakások egy része északi (¼), egy része déli (¼) fekvésű lesz (természetesen lehetnek északnyugatiak vagy délnyugatiak is, ez a telek fekvésétől függ).

Vannak külföldi tervezetek, amelyek egymástól nagy távolságban elhelyezett toronylakóházakat képeznek el, tekintettel légitámadásokra és a leeső bombák hatásának csökkentésére. Miután szilárd meggyőződésem, hogy az elkövetkező idők, a technika vívmányai nem az emberiség tragédiáját, hanem jólé-

tét fogják szolgálni, ezzel a körülménnyel tervezetemben nem foglalkozhatom. Megfontolandó volna esetleg az, hogy a pincefödém egyrésze megfelelő teherbírási fődémnek képeztesse ki vagy sem, mely szükség esetén védelmet nyújtana a lakóknak.

Nem zárandó ki, különösen a sokgyermekes családokra való tekintettel, a lakásépítés lehetőségeiből a *kertes családiház és az egylakásos sorház* létesítése sem. Ezek a lakástípusok azonban nem szolgálják azt a célt, hogy minél több és olcsóbb lakást produkáljunk a lakásínség onyhítására a rendelkezésre álló telkek lehető legjobb kihasználása mellett.

Vegyük például a Margitszigetet. A Margitsziget területe (a feltöltések nélkül) kerekben 122 katasztrális hold. Ha ezt a területet az általam említett sávós rendszer mellett beépítenők (természetesen ez csak illusztrálás, mert ennek beépítésére senki sem gondol), 195.200 négyszögöl terület mellett kerekben 17.000 lakást tudnánk elhelyezni rajta, ha szabadon álló kis családi házak formájában építenők be, akkor — utakat is számításba véve — 1500 lakást tudnánk rajta elhelyezni, 100 négyszögöles kis kertekkel számítva, ha 50 négyszögöles területű sorházakat létesítünk rajta, akkor kerekben 3000 lakást helyezhetnénk el.

Tekintetbe kell természetesen venni még azt a körülményt is, hogy egy ilyen kisebb vagy nagyobb település szükségletei közé tartozik még *napközi otthonok és üzletek létesítése* is. Ezeknek a mennyisége a település helyétől és nagyságától függ.

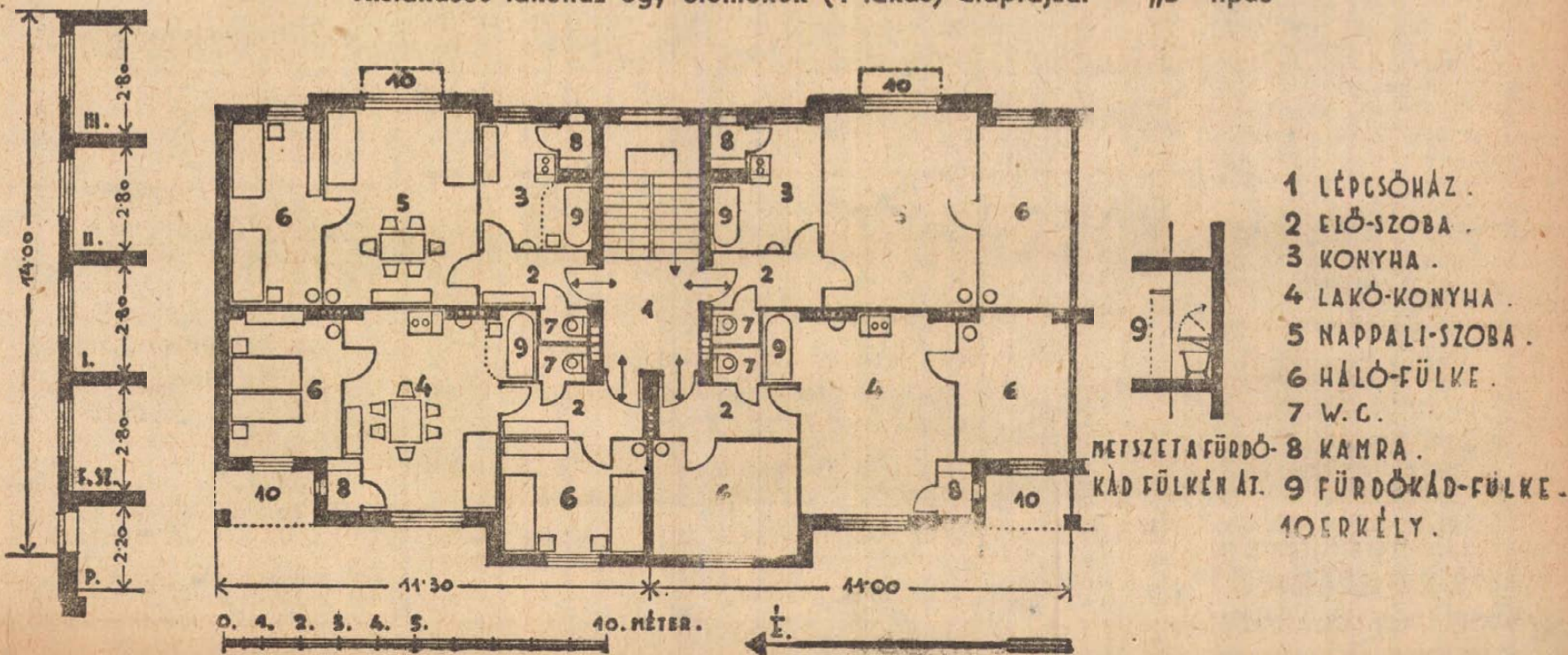
3. Hol épüljenek a kislakásos lakóházak?

Egy ilyen település létesítésének fontos problémája az, hogy *hol épüljenek a lakóházak?* Legfontosabb körülmény ennek kijelölésére, hogy a telek rendelkezik-e a szükséges közművekkel vagy olyan helyen fekszik-e, amelynek közelében a közműveket már kiépítették.

Ipartelepek közelében vagy attól teljesen függetlenül létesítenek-e a települések? Ebbe a problémába már a közlekedés kérdése is bekapcsolódik. Mindenesetre mindkét szempontot szem előtt kell tartani a települések létesítésénél. Ipartele-

pek közelében létesítendő település a munkás szabad idejéből nem von el sok időt a közlekedésre, ha munkahelye az ipartelep körzetébe esik. Tehát ezt a szempontot, mint kényelmi szempontot, föltétlenül tekintetbe kell venni. Budapesten két ilyen nagy körzet van a pesti oldalon: a váciúti ipartelepek és a ferencváros-kőbányai nagy gyárövezet. Ebből a szempontból a budai oldal kevésbé jön számításba, habár ipartelepek ott is szép számban vannak már a kelenföldi körzetben. Legalkalmasabbnak látszik

Kislakásos lakóház egy elemének (4 lakás) alaprajza. — „B” típus

ebből a szempontból település létesítésére a kőbányai körzet.

Ha az itt leírt körülményről eltekintünk, vagy csak részben tekintünk el, akkor képzeletünk szabadon csaponghat szebbnél szebb települések létesítésének lehetőségeire, különösen ha Nagy-Budapest területét vesszük számításba. Itt azonban, mint említettem, a közlekedés problémáját kell szem előtt tartani.

Vannak a főváros birtokában olyan területek, amelyek alkalmassak nagyobb települések létesítésére. Ha nem volna, akkor az 1937. évi VI. törvényeik, amely a városrendezésről és építésügyről szól, módot ad arra, hogy közelra területeket sajátítsanak ki. A cél elérésére az említett törvény felhasználása nélkül is eredmény érhető el. Nézetem szerint egy-egy lakótelep legalább 1920-2000 lakást tartalmazna, amely 10.000 ember befogadására alkalmas.

Még egy pár szót. *Milyen anyagból és milyen külső megjelenéssel készüljenek a házak?* Az anyagok megválasztásánál csak az időálló, jóminőségű építőanyagok vehetők számításba. Tégla, falak, tűzbiztos, szilárd mennyezetek. A nagy mennyiség előállítására feltétlenül szükséges, hogy az iparomunkák standardizált méretekben készüljenek, az ablakok, ajtók meghatározott méreteik legyenek. Az épületek külsője legyen egyszerű, modern, jóminőségű anyagból, esetleg tiszta nyersfából készüljön, amely időálló és fenntartása a legkevésbé gondot okozza. A szabadon maradó területek kerteknek, játszótérnek képeztesse ki.

Állam vagy város mindig talál módot arra, hogy erre a célra milyen eszközökkel teremtsen elő a pénzügyi fedezetet. Elképzelhető, hogy építőanyagokkal foglalkozó gyárak építőanyagban nyújtsanak kölcsönt. *Mindegyiknek nagy érdeke, hogy a munkásság egészséges és jó otthonokhoz jusson.* Munkáslakások építését általában véve községi, illetve állami feladatnak látjuk. Nem valószínű, hogy a magántörke munkáslakások építésébe kapcsolódják, hiszen a cél az, hogy minél jobb lakást olcsó bérekkel létesítsünk, azonban lehetőséget feltétlenül kell adni erre adómentességek és kölcsönök nyújtásával.

A 42 tagú bizottság ülése

A „Magyar Távirati Iroda” jelent:

A 42 tagú országos bizottság folyó hó 21-én, szerdán délelőtt 11 órakor ülést tart az alábbi tárgysorozattal:

1. A m. kir. minisztérium 3760/1943. M. E. számú rendelete az öregség, rokkantság, özvegyesség és árvaság esetére szóló kötelező biztosításról rendelkező 1928. XL. törvények 22. szakaszának kiegészítése tárgyában.

2. A m. kir. minisztériumnak .../1943. M. E. számú rendelete a rendkívüli belvizek levezetésére készített ideiglenes vízlevezetők állandósítására megállapított határidők módosítása tárgyában.

3. A m. kir. minisztériumnak .../1943. M. E. számú rendelete a fa kitermelésének előmozdítása tárgyában.

4. A m. kir. minisztériumnak .../1943. M. E. számú rendelete a földművelésügyi igazgatás egyszerűsítése, valamint szakszerűségének előmozdítása tárgyában.

Tisztelt olvasóink figyelmébe!

A Népszava kiadóhivatala fokozottabb mértékben kívánja t. olvasói érdekeit kielégíteni, ezért kéri,

Ha valaki előfizetni akar,
Ha valakinek címváltozása van,
Ha nem kapja a lapot,
Ha korábban akarja a lapot,
Ha a kézbesítés körül panaszja van

forduljon azonnal **közvetlenül**

A Népszava kiadóhivatalához Budapest VIII. Conti uca 4. szám

A nap legérdekesebb híreiből

A KÖNYVKÖTÉS IS? A Könyvkötők Lapjában olvassuk, hogy a könyvkötés minősége jelentősen lecsökkent. Ez ellen a szervezett könyvkötőmunkások mindig küzdöttek. „A szak- és oktatócikk egész sorozatát jelentették meg szaklapunkban — írja a cikk — azzal a céllal, hogy mindazok, akiket illet, tanulják meg, miként kell könyvet kötni, hogy az se a könyvkötőiparnak, se a könyvkötőmunkásnak szegényére ne váljon. Ezeknek a szócikkeknek köszönhető, hogy a könyvkötőipar a múltban szinte művészi teljesítményt végzett. A könyvkötés minőségének a lezüllesztésében elsősorban a gyáriparnak van része” — állapítja meg a könyvkötők szaktapja, amely előidézte a könyvkötés minőségének csökkenését.

PERBEVONTAK EGY TÖRÖK ÜGYVÉDET, MIVEL SZTALINT MEGSÉRTETTE. Ankarából jelenti a német távirati iroda: A Pápa nagykövete elleni merénylet ügyébe annakidején belekeveredett Abdurrahman védőügyvédje, Karacsai ellen pert indítottak. A török ügyvédet azzal vádolják, hogy kliens védelmezése közben megsértette Sztalint. Az ügyben szombaton tartott törvényszéki tárgyalást. A „Dzsumhurijet” szerint Karacsai az előzetes vizsgálat során határozottan tagadta, hogy sértést követett volna el és kijelentette, hogy eszébe sem jutott megsérteni egy baráti vagy szövetséges nemzet államfőjét.

EGY HÍRES SZOBOR VÁLTOZATOS TÖRTÉNETE. Rómából jelenti a „N. S. T.”: Marcus Aurelius császár híres bronz lovasszobrát, amely az egyetlen fennmaradt ókori bronzszobor, nemrég eltávolították helyéről, a Capitoliumból. Sokan azt hitték, hogy a világhírnév szobor óvóhelyre került, a valóság azonban az, hogy kijavítás céljából szállították egy műhelybe, amely a Mons Sacra földalatti helyiségében van. Szakértők szerint a szobor, amelyet már többször kijavítottak, még sokszáz évig kibírja az idő viszontagságait. Érdekes, hogy a rómaiak csak a XVI. században ismerték el a szoborról, hogy kit ábrázol. Addig Antonius, Septimius Severus, sőt Theodorik szobrának is tartották, de a legtöbb vélemény szerint Nagy Constantint, az első keresztény császárt ábrázolta. 1847-ben, amikor Cola Rienzi néptribun került úralomra Rómában, a szobor lovának lábai köré ólomcsöveket öntöttek, amelyekbe csövekben bort vezettek és minden római polgár egész nap annyit ihatott, amennyit csak akart. A szobor eredetileg a lateráni bazilika előtti téren állott, mivel ott találták meg és ezért is hitték, hogy Constantint ábrázolja, mert a bazilikát ő építtette. A bazilika püspöke annakidején tiltakozott is az ellen, hogy a szobrot a Capitoliumban helyezték el és Michelangelo vitte keresztül a pápánál a szobor áthelyezését. 1836-ban Valadier és Thorvaldsen szobrászok felügyelete mel-

lett teljesen kijavították, majd 1913-ban Appoloni felügyelete alatt javításra került sor, mert az időjárás újabb károkat okozott a szoborban. A rendelkezésre bocsátott pénz azonban nem volt elég a márványalapzat kijavítására is és erre csak most került sor.

1200 ÉVES FA MORVAORSZÁGBAN. Prágából jelenti: Mährisch-Weiskirchen községben egy paraszt udvarán hatalmas tiszafa áll, amelynek korát 1200 évben állapították meg és így Morvaország legöregebb fája. A fát most a műemlékeknek kijáró védelem alá helyezték.

ÁTKERESZTELNEK 1165 BRAZÍLIAI HELYSÉGET. Madridból jelenti: Riodejaneiroi jelentés szerint Brazíliában január 1-től 1165 brazíliai város és helység új nevet kap, hogy elkerülhető legyen a helységek összekeverése. A jövőben több helység nem lehet azonos nevű. A kormány szorgalmazza, hogy a helységek a jellegzetes guajari indián nyelvű neveket válasszanak. Külföldi neveket vagy élő személyek nevét nem engedélyezik.

NAZARÉNUK NEM KAPHATNAK BÉRBE VÁROSI FÖLDET SZEGEDEN. Szeged közgyűlésén érdekes indítvány hangzott el a városi földek bérbeadásának tárgyalásánál. Az indítvány úgy szövegezte, hogy az újhitűek (nazarénusok, Jehova tanúi) ne kapjanak bérbe földet a várostól, mert ismeretes nemzetellenes magatartásuk. Buocz Béla főkapitányhelyettes a felszólalásokra válaszul, rámutatott arra, hogy a methodista felekezet kivételével nem működhet egyetlen szekta sem. Aki nemzetellenes magatartást tanúsít, azt a rendőrség internálja. Kijelentette, hogy a methodista felekezet összejövetelét is állandóan ellenőrzi és ha ott megbájnának gyanús elemek, az összejöveteleket azonnal megszüntetné.

NYOLCVANHAROM TÜZET OKOZOTT EGY 18 ÉVES FIATALEMBER. A „Neues Wiener Tagblatt” jelenti, hogy másfél éves hajszá után a svéd rendőrség elfogott egy 18 éves fiatalembert, akit „Malmö gyújtogatójának” neveztek. Az elmúlt évek során 83 gyújtogatást végzett Malmöben, legutóbb egy Aengelholn nevű városkában ment és ott folytatta gyújtogatásait. A szenvedélyes gyújtogató 18 éves fiatalembert, aki valószínűleg beteges hajlamból követte el a bűncselekményeket, letartóztatták.

HALÁSZATI FELSZERELÉSI GYÁR FELÁLLÍTÁSA. Helsinkiből jelenti: A Ladoga tó halászati gazdálkodása céljából elhatározták, hogy a kormány a legközelebbi időn belül halászati eszközöket előállító üzemeket létesítsen a tó part-

-jain. A tó partjain a halászati üzemek felállítását rendkívül fontosnak tartják a tó halállományának kizsákmányolása céljából, mert a Ladoga vizét ellepik a halak és egész Kelet-Karólia ellátása sohasem volt annyira rászorulva arra, hogy halellátása biztosítva legyen, mint éppen most. Az üzemek felépítésére a kormány ötmillió finn márkát irányozott elő.

BESZÜNTETÉK A NILUSON A HAJÓFORGALMAT. Antakjából jelenti: A Nilus vize az utóbbi időben annyira megapadt, hogy a folyón sok helyen gyalog át lehetett kelni. Ennek következtében megszűnt a hajóforgalom Egyiptom és Szudán között.

A szegedi központi temető problémája

(Szeged, július 17.) Evek óta foglalkoztatja már Szeged hatóságát a központi temető létesítésének problémája. A kötelező központi temetői ravatalozásra vonatkozó szabályrendelet már az év január elseje óta érvényben van, teljes egészében azonban még nem lehetett végrehajtani ezt a rendeletet a mindaddig késik a gyakorlati végrehajtása, amíg föl nem építik a központi temetőt.

A legelső feladat tekintetében az, hogy a város földet jelöljön ki a központi temető számára. Erre a célra kijelölték ugyan már az Óthalom részen egy 100 katasztrális hold terjedelmű földterületet, ez a terület azonban magánosok tulajdonában van; először tehát a kisajátítási eljárásnak kell lefolynia, amit nem indíthat meg addig a város, amíg a költségek fedezéséhez szükséges összeget elő nem teremti. A problémát súlyosbítja az a körülmény, hogy a megváltozott viszonyok következtében az eredetileg előirányzott összeg ma már nem elegendő erre a célra. Egy évvel ezelőtt 700.000 pengőt irányzott elő a város hatósága a 100 holdas óthalmi föld megvételére és a modern halottsház felépítésére. De ez összeg mostanában megközelítően sem nyújt fedezetet a földvásárlás és építkezés költségeire.

A fedezet előteremtésének módzataira vonatkozóan természetesen a tanácskozáskor a városházán s legújabbban az a terv került előtérbe, hogy a város áruba bocsátja tápei földjeit. Számítás szerint az így befolyó összeg elegendő lenne a földvásárlásra és a temetői építkezésekre. Újabbban a belügyminiszter is megsürgette a város hatóságánál az új temetői rendelet teljes végrehajtását. Az erre vonatkozó belügyminiszteri leirat egy lépéssel előbbre viszi a központi temető problémáját a megoldás irányában. A kérdéssel a legközelebbi közgyűlés is foglalkozik.

Szerelmem, Páris

Ahol születünk, élünk, azt a helyet nem felejthetjük el soha és így minden falunk, városunk megvannak a magunk rajongói. Párizstól távol, Nizzában él Careo, a könyv írója s onnan küldi vágyó sóhajait a szeretett város, Párisra felé. Csupa melegség, vágyódás a könyv minden sora, amelyet még ismert költők verssorai is tarkítanak. A könyvet Vas István fordította magyarra, dr. Vajna és Bokor kiadásában jelent meg. (—)

KOSSUTH DEMOKRÁCIÁJA:

1. Kiáltvány Amerika szabad népéhez
2. A dunai államkonföderáció és a nemzetiségi kérdés
3. Magyarország alkotmánya

Közreadja és jegyzetekkel ellátta: ACS TIVADAR
Bevezetést írta: SZAKASITS ÁRPAD

Kapható a Népszava kiadóhivatalában (VIII. Conti uca 4. szám) és a Népszava-könyvkereskedésben (VII. Erzsébet körút 35. szám)

ÁRA 3.20 PENGŐ

Elővételi színházjegyek

az

Erzsébetvárosi Színház
Komédia Orfeum
Uj Magyar Színház
Vigszínház

hétköznapi, vasár- és ünnepnap
előadásaira

kaphatók

Kulturpropaganda jegypénztáraink-nál. Erzsébet körút 35. Tel.: 222-293 és Conti uca 4. Tel.: 130-330 31. 32